

4. Marjakultuuride istikute kasvatamine

4.1. Maasikaistikute kasvatamine (P:lk.157)

Mida tead?

- Kuidas paljunevad maasikad?
- Milliseid maasikaistikuid olete näinud?
- Milliseid töid olete teinud maasikaistikute kasvatamisel?

Emastandikud

Maasikas paljuneb võsunditega. Emastandikust saadakse standardsed istikud või alamõõdulised tütaraimed ja võsundisõlmed järelkasvatamiseks. Emastandik rajatakse tervendatud, nn. M0 eliitistikutega. Paljundusmaterjali võetakse 2 aasta kestel. Sellest kasvatatakse M1 istikud.

- **Avamaal** peab istandik paiknema teistest maasikaistandikest võimalikult kaugel, et aeglustada taasnakkumist. Kütteta kilekasvuhoones algab võsundite areng varem. Taimede vahed võiksid olla 1m x 0,3 m. Öitemise ajal eemaldatakse õisikud. Miks? Võsundisõlmi varudes on hea kasutada kilemultši, et võsundisõlmed ei juurduks.
- **Kasvuhoones rippkultuurina** pole võsundtaimede juurdumist karta. Võsundisõlmi varudes jäetakse tütaraimest emataime poole paarisenteetrine võsunditükike, mis istutades asendab puuduvaid juuri.

Istikutüübid

- **Lehtedega paljasjuurine istik.** Vanus kuni aasta. Juured vähemalt 5 cm. Lehti 3.
- **Friigoistik** on hoidlas säilitatav lehtedeta istik. Võsundimass kaevatakse emastandikust välja hilissügisel ja lõigutakse istikuteks talvel. Säilitatakse 0 °C lähedases temperatuuris kilekottides. Sorteeritakse risoomi jämeduse põhjal.
- **Nõuistikud** (konteineristik) on enamasti kassetides, võib olla ka kilerullides.

Kasvatusviisid

- **Emastandikus.** Emastandiku reavahed multšitakse turbapuruga. Emataimede küljes juurdunud tütaraimed kaevatakse välja augustis, novembris (frigo-istikute saamiseks) või mai alguses. Nõutava suurusega istikud lähevad müüki, alamõõdulised järelkasvatamisele.
- **Istikupeenrasse** istutatakse alamõõdulised istikud või võsundisõlmed. Istutatakse tihedalt (5 cm x 5 cm) niiskesse pinnasesse poolviltu. Peenra võib algul katta kattelooriga ja kasta läbi selle. Nõutava suuruseni arenevad taimed umbes kuu ajaga. Juulis istutatud taimed müüakse augustis. Hiljem istutatud müüakse kevadel.
- **Nõudesse** (taimekassetidesse, kilerullidesse) istutatud võsundisõlmi kasvatatakse kas avamaal või katmikalal. Sügisel müümata jäänud istikud kaetakse talvitumiseks.

4.2. Vaarikaistikute kasvatamine (P:lk.159-160)

Mida tead?

- Kuidas paljunevad vaarikad?
- Milliseid vaarikaistikuid olete näinud?
- Milliseid töid olete teinud vaarikaistikute kasvatamisel?

Emaistandikud

Vaarikas paljuneb juurevõsudega. Emaistandikust saadakse standardseid istikuid, alamõõdulisi juurevõsusid järelkasvatamiseks ja juurepistikuid.

Emaistandik tuleks rajada tervendatud, nn. M0 eliitistikutega ja võimalikult kaugemale vaarikaistandikest ning vaarika looduslikest kasvualadest, et aeglustada taasnakkumist.

Vahekaugused 1 m x 0,2-0,5 m. Sordid paigutada risti ridu, kõrvuti kergesti eristatavad sordid. Sorte eristama mitteharitav (niidetav) 1-2 m laiune vahe.

Istikud

(EVS 753:1998) Ei lubata vaarikalesta ja pahksäase kahjustust, varre- ja risoomihaigusi.

- **Istikuks** on üheaastane juurevõsu. Varre läbimõõt 5 cm kõrguselt juurtest vähemalt 6 (5) mm. Varre pikkus vähemalt 40 (30) cm. Sulgudes on 2. valiku istiku nõuded.
- **Nõuistikud** (konteineristik) on enamasti 1 liitristes kilekottides.

Kasvatuseviisid

- **Istikud emaistandikust.** Esimesel kasvusuvel areneb emataimedel juurestik. Sügisel kaevatakse istutatud emataimed välja ja müüakse istikutena. Seejuures püüda juurestikku vähe vigastada (kuidas?). Teisel kasvusuvel arenevad juurevõsud kaevatakse välja septembri lõpus, jagatakse üksiktaimedeks, sorteeritakse. Standardile vastavad istikud müüakse sügisel istandike rajamiseks. Kasvatuseviisi puuduseks on umbrohutõrje tülikus.
- **Juurevõsude järelkasvatamine istikutekoolis.** Talvitunud alamõõdulised istikud istutatakse aprillis, rohtsed juurevõsud mais istikutekooli (lõhesse). Rohtsed juurevõsud kaevata välja hommikupoolikul (kuidas?) ja istutada õhtupoolikul (miks?). Sügisel kaevatakse istikud välja.
- **Paljundamine juurepistikutega istikutekoolis.** 15 cm pikkused juuretükid varutakse likvideeritavast emaistandikust sügisel ja asetatakse rõhtsalt madalatesse vagudesse. Reakoha tähistamiseks multšitakse turbamullaga. Istikute väljakaevamine esimese kasvuaasta sügisel.
- **Nõudesse** (1 liitristesse kilekottidesse) istutatud juurepistikuid, rohtseid või alamõõdulisi puitunud juurevõsusid kasvatatakse avamaal või katmikalal. Standardile vastavaid istikuid hakatakse müüma juba suvel. Sügiseks müümata jäänud istikud kaetakse talvitumiseks.

4.3. Sõstra- ja karusmarjaistikute kasvatamine (P:lk.161-163)

Mida tead?

- Kuidas paljundada sõstraid ja karusmarju?
- Milliseid marjapõõsaistikuid olete näinud?
- Milliseid töid olete teinud sõstra- ja karusmarjaistikute kasvatamisel?

Emaistandikud

Sõstraid ja karusmarju paljundatakse ja (TA:tabel 8.7)
Emaistandik rajatakseistikutega. Meie õppemajandis on vahekaugused 2 m x 0,5 m.
Emaistandikust varutaksepistikuid ja, seal juurutatakse

Istikud

(EVS :1998) Ei lubata jahukastet, pahklesta, kilptäisid.

- **Istikul** peaks olema 3 (2) vähemalt 30-40 (25-35) cm pikkust oksa, millised harunevad juurte harunemiskohast mitte kaugemal kui 5 cm. Sulgudes on 2. valiku istiku nõuded, punasel sõstral väiksem okste pikkus.
- **Nõuistikud** (konteineristikud) on enamasti 3 liitristes kilekottides.

Istikute kasvatusviisid

- **Võrsikud** (TA:8.2.3) juurutatakse emaistandikus (karusmarjadel). Puukoolides kasutatakse javõrsikuid. Mullatakse siis kui Emataimedelt eraldatakse juurdunud võrsikud ja istutatakse kohe istikutekooli vahedega m xm . Koos võrsikutega istutatakse tagasi istikutekooli ka alamõõdulised istikud. Kärbitakse maapinna lähedalt. Järgmisel sügisel kaevatakse istikud välja.
- **Pistoksad** (TA:joonis 8.6, 8.8) juurutatakse otse istikutekoolis vahedegam xm. Pistoksad lõigatakse emaistandikust punasel sõstral augusti lõpus või septembri alguses, mustal sõstral septembri lõpust aprilli alguseni. Punasel sõstral juurduvad paremini ladvapistikud, mustal sõstral oksa alumisest osast tehtud pistoksad. Pistokasad torgitakse istikutekooli. Kevadel tuleb mullast välja kerkinud pistikud tagasi lükata. Esimesel väljal areneb juurestik. Pintseeritakse võrseid nende harunemise soodustamiseks. Teisel suvel arenevad oksad. Sügisel kaevatakse istikud välja. Mustal sõstral saab kasvatada istiku ka ühe suvega.
- **Kombineeritud pistikud** (TA:joonis 8.7, 8.8) juurutatakse päikese eest varjatud avamaapeenral (vahed cm x cm) alates mai keskpaigast. Juulis istutatakse juurdunud pistikud istikutekooli 1. väljale. Istikud kaevatakse välja teise kasvuaasta sügisel.
- **Tavalised haljaspistikud** (TA:joonis 8.7, 8.8) juurutatakse katmikalal kunstliku udu tingimustes alates juunikuust. Juurdunud pistikud istutatakse istikutekooli hiljemalt augustis ja kaevatakse välja teise kasvuaasta sügisel.
- **Nõudesse** (3 liitristesse kilekottidesse) istutatakse juurdunud pistikud, võrsikud või alamõõdulised istikud. Standardile vastavaid nõuistikuid hakatakse müüma juba suvel.

29.01.2008

Viimati muudeti 02.01.2012